

A RÓMAI OKTATÁS A KÖZTÁRSASÁG KORÁBAN

KÉSZÍTETTE: TERDIK GÁBOR

BEVETETÉS

- Viták a római és a görög világ hirtelen találkozása körül
- A fejlődés két különböző szakaszában jártak
- Kr.e. 8.sz-tól már hatással volt a görög kultúra a rómaina
- Kr.e.3.sz-tól a kapcsolatok új irányt vettek--->római hódítások a görög területeken
- "görög dolgok" beáramlása Rómába

A RÓMAI OKTATÁS ALAPJAI

- Állami támogatás hiánya az oktatásban (Kr.e.38-ig nem voltak nyilvános könyvtárak Rómában)
- A nép a nyilvános színházakból és látványosságokból szerezte politikai ismereteit
- Nagy hangsúlyt fektetnek az egyén veleszületett tulajdonságaira
- A görög hatás a nevelésre az archaikus korig vezethető vissza
- Görög szimpóziumhagyományok átvétele
- A görög irodalom eredeti nyelven terjedt el a római területeken

A RÓMAI TANTERV

- Nem veszik át a görögöktől a zene, tánc és művészetek magasfokú ismeretét
- Geometriát is inkább kézikönyvekből oktatják
- Cicero:a görög képzés kiegészíti a veleszületett természetes adottságokat
- A művészetek és tudományok elvetésével egyedül a szónoklást támogatják
- A tanterv kialakításakor a római elit épp az imént felsorolt tárgyakat tartotta fontosnak
- A tanítók között a görögök voltak túlsúlyban, akár szabadok akár rabszolgák
- A római oktatás egy elítelt kultúrára támaszkodik

- Iskoláztatás 3 szakasza:
- 1,írásstudás és számtan oktatás litterator vagy ludi magister által
- 2,görög és latin nyelvű vers és prózaolvasás,helyesírás grammaticusok által
- 3,retorikatanulás grammaticus által
- Ez a rendszer is a görög oktatásból lett átvéve
- A korabeli szerzők szerint is egyfajta "megkésettség" figyelhető meg a római oktatásban a göröghöz képest

GÖRÖG TANÁROK RÓMÁBAN

- Róma a Kr.e. 3.sz-ban került szoros kapcsolatba a görög világgal
- A köztársaság korabeli tanárok általában szabadok voltak
- Azután döntöttek az oktatás mellett, hogy előző szakmájukban kudarcot vallottak
- A hagyomány szerint a római szülők részt vállaltak a gyerekek matematikai és latintanulásában
- A gazdagabbak magántanárokat alkalmaztak
- Ezek a nevelők és pedagógusok a görög nyelv alapjait oktatták
- Létrejött egy kétnyelvű oktatás

- Ebben az időben az oktatás a költői szövegek latin és görög nyelvű oktatására egyaránt kiterjedt
- A fiúk mellett a lányokat is oktatták
- A nem elithez tartozók gyermekei hátrányos helyzetben voltak->otthon nem volt lehetőség a görög nyelvű oktatásra
- A legjobb tanárokat nehéz volt megszerezni
- A tanárok tulajdonlása a státusz jele is volt
- Magas árakat fizettek a tanítók szolgáltatásaiért
- Semmi sem utal rá, hogy a tanároknak uraik engedélyezték, hogy iskolát nyissanak

A GÖRÖG TANULÁS A KÖZTÁRSASÁGKORI RÓMA SZOCIÁLIS KONTEXTUSÁBAN

- Polybius írásai olyan nézőpontot biztosítanak számunkra, amelyből jobban érthető a Kr.e. 3.sz-i római oktatás:
- A Kr. e. 200 körül született Polybius az akháj Lycortasnak a fia volt
- Polybiust túszként Rómába küldték, és 17 évig ott tartották fogva
- Aemilius Paullus házában szolgált gyerekei tanítójaként
- Ez idő alatt írta a *Históriákat*
- Ebben a művében beszél magáról, és arról, hogyan ismerkedett meg Paullus fiaival, Fabiusszal és Scipio Aemilianusszal

- Ebből a szövegből érdemes idézni, hogy jobban megérthessük a házi tanítók helyzetét Rómában:
 - "Egy nap, amikor mindhárman éppen Fabius házából kifelé tartottak, az történt, hogy Fabius magára hagyta őket azzal, hogy ő a Forumra megy; Polübiosz pedig másfelé indult Scipióval. Miközben fel s alá járkáltak, Scipiónak vér szökött az arcába, majd nyugodt, halk hangon ezt mondta: „Miért van az, Polübiosz, hogy bár én és a bátyám ugyanannál az asztalnál étkezünk, te mégis mindig csak vele beszélgetsz, tőle kérdezel és vele osztod meg a gondolataidat, engem pedig teljesen elhanyagolsz? Nyilvánvalóan neked is az a véleményed rólam, mint értesülesem szerint a Város többi lakójának. Azt hallom ugyanis, mindenki úgy véli, hogy én egy szelíd és együgyű ember vagyok, aki igen messzire tévedt az igazi római jellemvonásoktól és életviteltől, minthogy nem törődöm azzal, hogy bírósági tárgyalásokon pereskedjek. És azt is mondják, hogy a család, amelyből jövök, más képviselőt kívánna magának, egy ettől a jellemtől éppen különbözőt. Ez az, ami miatt a leginkább bánkódom!"

"Polübiosz megdöbbsent a fiatalember bevezető szavain - hiszen Scipio akkor még csak tizennyolc éves volt - és azt mondta: „Az égiekre, Scipio, ne mondj ilyeneket, és ne végy ilyet a fejedbe! Én nem azért teszem, amit teszek, mert lenézlek vagy semmibe veszek; ez távol áll tőlem! Csak azért kezdem és zárom vele a társalgást, és azért intézem hozzá fejtegetéseimet és javaslataimat, mivel ő az idősebb, és azt hittem, hogy te is hasonlóképpen vélekedsz. Örömmel hallom azonban, amit mondasz, hogy úgy vélekedsz magadról, hogy finomabb lelkületű vagy, mint amilyenre származásod kötelezne.

Ezzel ugyanis épp azt bizonyítod, hogy igen emelkedett jellem vagy, és ezért örömmel ajánlom fel szolgálataimat, hogy a segítségedre legyek abban, hogy őseidhez méltó módon beszélj és cselekedj. Ami a tanulmányokat illeti, amelyekkel - mint látom - igen komolyan és nagy igyekezettel foglalkoztok, számos embert találhattok, aki ezekben készségesen mindkettőtök segítségére áll. Hiszen úgy látom, hogy jelenleg a tanult emberek igen nagy számban özönlenek Rómába. Azon kérdéseket illetően viszont, melyekről az előbb említetted, hogy jelenleg nyugtalanítanak, úgy vélem, nem találhatsz senkit, aki nálam alkalmasabb, aki segítsen és eligazítson." Miközben Polübiosz még beszélt, a fiatalember mindkét kezével megragadta jobbját, forrón megszorította és azt mondta: „Bárcsak megérhetném azt a napot, amikor - először, minden mást félretéve - nekem szenteled figyelmedet és részt veszel az életemben. Attól a perctől kezdve méltónak fogom találni magam, mind családomhoz, mind őseimhez."

(Polübiosz történeti könyvei XXXI.fejezet,24-25 259.oldal ford.:Forisek Péter)

- A szövegrészlet megmutatja, hogy a Kr. e. második században a görög oktatás és kultúra Rómába való átadása a görög szakértők és a helyi fiatalok közötti kiterjedt kölcsönhatások révén történt
- Az érem másik oldala: Cato
- Minden görög dolog legádázabb ellenségeként emlegetik
- Elítélte a görög oktatást és tanárokat
- Saját fiát ő maga tanította az általa fontosnak ítélt tárgyakra

APÁK ÉS FIÚK

- Paullus esete , ahogyan a családi származásából és saját eredményeiből származó előnyöket fiai javára kezelte, példamutató, és nem egyedülálló
- a legjobb tanárokat és válogatott könyvtárat biztosította fiai számára
- Ezzel szemben Cato minden téren az önnállóságot támogatta
- helyzetének egyik legkiemelkedőbb dokumentumát az idősebb Plinius őrizte meg(Plinius A természet históriája 29.14 ford.:Váczi Kálmán):
- "Azokról a görögökről a megfelelő helyen fogok beszélni, Marcus fiam, hogy mit találtam Athénban, és mi haszna van annak, ha az írásaikba belenézünk, nem pedig annak, ha alaposan megtanuljuk őket. Be fogom bizonyítani, hogy fajuk a legmegvetendőbb és legelháríthatatlanabb. és számolj azzal, amit a következőkben egy vátesz mondott ki: valahányszor ez a faj irodalmat ad, mindent megront; annál is inkább, ha orvosokat küldenek ide. Megesküdtek egymás között, hogy orvosságukkal minden barbárt megölnek, de éppen ezt teszik honoráriumért, hogy könnyen megbízhasanak bennük és könnyen elpusztíthassák őket. Ráadásul állandóan barbároknak neveznek minket, és mocskosabbnál mocskosabb módon sértegetnek bennünket azzal, hogy opicinak neveznek. Megtiltottam, hogy orvosokkal foglalkozzatok."

- Cato szerint nem a görög tanítás és orvoslás a rossz
- A valódi probléma, hogy idegen nép tudományát tanulják
- Nem tartotta helyesnek, hogy fiát fizikálisan vagy verbálisan bántalmazzák
- Cato maga tanította meg az alapvető írástudásra és a jogra
- Hagyományos apa-fia közti generációkon átívelő tanítás híve

A TIZENKÉT TÁBLA ÉS A RÓMAI OKTATÁS

- Ellentmondások övezik a jogi kérdés helyzetét Rómában
- A köztársaság idején nem létezett hivatalos jogi oktatás
- A tanulók a jogalkalmazók megfigyelésével szereztek alapvető tudást
- A Tizenkét Tábla nevezetű törvénykönyv képezte a jog alapját
- Cicero szerint e könyv memorizálása a fiatalok körében szokásos eljárás volt
- A jog volt az egyik olyan terület ami mentes volt a görög felsőbbrendűségtől
- A jog központi szerepben volt a római politikai életben

A SPORTOK ÉS AZ OKTATÁS

- A rómaiak elhanyagolták, hogy a fiatalok számára rendszeres testnevelést biztosítsanak
- Katonai pálya alapja a sportolás Cicero szerint
- Rómaiak háttérbe szorították az egyéni teljesítményt hangsúlyozó sportokat, versenyeket
- Ok: az alacsonyabb társadalmi rétegek ne tudjanak kitűnni egyéni teljesítménnyel
- Látványsportok kerülnek előnybe Rómában
- Campus Martius lett a római fiatalok testnevelési központja Róma falain kívül
- Római források megjegyzik, hogy a testmozgás elvonja a fiatalok figyelmét az egyéb tanulmányokról
- Háborúra edzés a város falain kívül (íjászat, gerelyhajítás, lovaglás)
- Vadászat elterjedt, mint a kiképzés egy formája

- Felhasznált irodalom:
- W. Martin Bloomer - A Companion to Ancient Education(2015)
- Chapter 14-Schools,teachers,and patrons in Mid-Republican Rome (Enrica Sciarrino)(p.226-239)
- Yun Lee Too - Education in Greek and Roman Antiquity-Brill Academic Publishers (2001)
- Education in the Roman Republic: Creating Traditions (Anthony Corbeill) (p.261-288)
- Polübiosz történeti könyvei
- XXXI. fejezet 24-25 259.oldal (ford.:Forisek Péter)
- Plinius:A természet históriája
- 29.14 (ford.:Váczai Kálmán)